

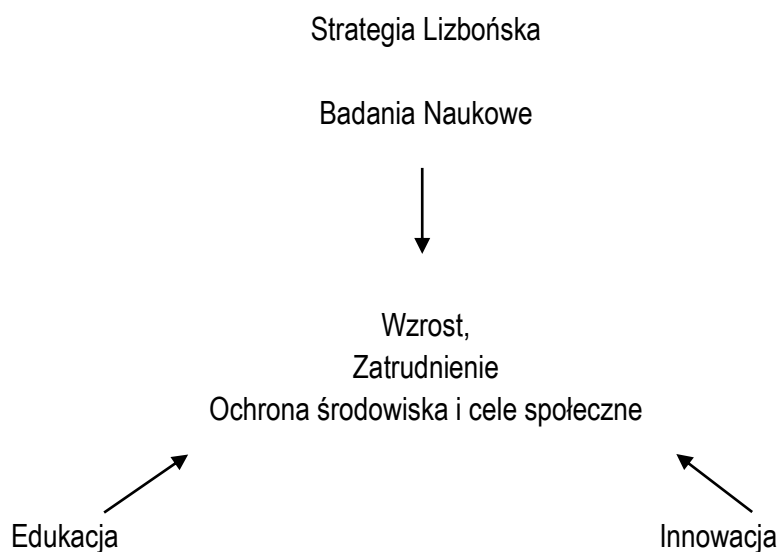
TWORZENIE EUROPEJSKIEJ SIECI WSPÓLPRACY W CELU POPRAWIENIA JAKOŚCI NAUCZANIA WYBITNIE ZDOLNYCH

Franz J. Mönks
Radboud University Nijmegen (Holandia)
Centrum Badań nad Uzdolnieniami

Już w 1995 roku podjęto pierwsze próby ustanowienia europejskiej sieci współpracy, która wspierałaby potrzeby dzieci wybitnie zdolnych i utalentowanych. Od 3 do 10 lipca 2005 roku Carmen Certu zorganizowała *Pierwszy Europejski Szczyt Kulturalny* w Iasi (Rumunia), na który zaproszono utalentowaną młodzież oraz europejskich specjalistów w dziedzinie edukacji uczniów zdolnych. W 1996 roku odbył się drugi Szczyt. Nie jestem pewien czy podobne europejskie spotkania miały jeszcze kiedykolwiek miejsce.

W 2007 roku pierwsze poważne działania podjęła ECHA (European Council for High Ability, przewodniczący Franz Mönks - załącznik *Gifted Conference In Brussels- Konferencja dotycząca Edukacji Uczniów Zdolnych w Brukseli*) wraz z COST (European Cooperation In the Field of Scientific and Technical Research- Europejska Współpraca w Zakresie Badań Naukowych i Technologicznych, załącznik *About COST* i *About COST Individuals, Societies, Cultures and Health*). W dniach 26-27 listopada 2007 roku, Sieć ECHA zaprosiła wybitnych, europejskich specjalistów z zakresu edukacji uczniów zdolnych na warsztaty do Brukseli, pod tytułem: **Sprostać potrzebom dzieci i młodzieży wybitnie zdolnej - Europejska Mapa Projektu**. Tematem przewodnim warsztatów było budowanie sieci. Różne kraje i ich odmienne kultury mają także odmienne systemy edukacji. W jaki sposób możemy czerpać od siebie wzajemne korzyści, zjednoczyć się i uczyć w oparciu o dobre praktyki? Te oraz podobne zagadnienia mogą być zgłębiane i przekazywane tylko wtedy, kiedy istnieje wypracowany system i ścisła współpraca pomiędzy wszystkimi krajami Europy. Na tej podstawie został zaprojektowany plan działania, propozycje dla grupy roboczej oraz nota wstępna dla Unii Europejskiej. Wszystkie te dokumenty traktuję jako wstęp do naszych celów np. poprawę jakości kształcenia uczniów zdolnych w całej Europie.

W planie działania (27 listopada 2007 roku) wspomniano Strategię Lizbońską. Jest to działanie i plan rozwoju na lata 2000-2010 mające na celu ukierunkowanie Unii Europejskiej na „najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, bazującą na wiedzy gospodarkę na świecie, zdolną do zrównoważonego wzrostu ekonomicznego, oferującą więcej lepszych miejsc pracy wraz ze większą spójnością społeczną”. Dobra edukacja była kamieniem węgielnym tych inicjatyw, dlatego też nauczanie uczniów zdolnych idealnie pasuje do założeń planu lizbońskiego. Ale w rzeczywistości strategia lizbońska okazała się wielkim niepowodzeniem. Nauka wyciągnięta z tych niepowodzeń mówi nam, iż plan musi być realistyczny i bazować powinien na zrównoważonym harmonogramie.

Europa potrzebują więcej niż 7000 000 naukowców!

Przewiduje się, iż systemowe podejście jest realistyczne, ponieważ zawiera indywidualne, społeczne, środowiskowe i kulturalne składniki, które tworzą system dynamiczno-interaktywny. Oznacza to, że grupa robocza powinna spełniać wysokie wymagania. Polepszanie jakości edukacji uczniów zdolnych oznacza realizację wielu różnorodnych zadań. System ten jest nierozłączny z systemem dynamiczno-interaktywnym.

POSTANOWIENIE

Plan Działania dla Zdolnych i Utalentowanych -istotna część Strategii Lizbońskiej

Europejska konkurencyjność jest najważniejszym celem Procesu Lizbońskiego: „[...] najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, bazującą na wiedzy gospodarką na świecie, zdolną do zrównoważonego wzrostu ekonomicznego, oferującą więcej lepszych miejsc pracy wraz ze większą spójnością społeczną”. W świetle tym, najważniejszą grupą są utalentowani młodzi ludzie, których wysoki potencjał poznawczy, społeczny oraz kreatywność tworzą solidną podstawę innowacyjnego potencjału Europy.

Należy pamiętać, iż zdolna i utalentowana młodzież nie rozwija się sama, ich potencjał i uzdolnienia nie gwarantują ponadprzeciętnych wyników. Mają one jedynie miejsce tylko wtedy, gdy uczniowie są odpowiednio poprowadzeni. Dlatego właśnie musimy działać teraz, aby wspomagać tę konkretną grupę.

Zróżnicowane potrzeby i umiejętności utalentowanych dzieci i młodzieży muszą być spełnione tak, aby stały się pozytywnym współczynnikiem społeczeństwa.

Dlatego właśnie prosimy Komisję Europejską o włączenie następujących pozycji do 7 Podstawy Programowej, DG Education Policy, Lifelong Learning, Youth in Action oraz innych istotnych europejskich programów.

- Rozwój skutecznych strategii nauki i nauczania dzieci szczególnie uzdolnionych w celu zwiększenia skuteczności zabezpieczenia przyszłej edukacji (zdefiniowany jako wzór wdrożenia celów Lizbońskich)
- Intensyfikacja międzynarodowej współpracy poprzez wymianę dobrych praktyk w celu rozwinięcia potencjału ludzi młodych dla korzyści dzieci i społeczeństwa
- Zaangażowanie naukowców, udogodnień badawczych i przemysłu w rozwój edukacji dzieci zdolnych i utalentowanych.
- Wypracowanie wspólnej perspektywy w celu umożliwienia rozwoju planów strategicznych ułatwiających wymianę doświadczeń.
- Poprawa edukacji i kształcenia nauczycieli, administratorów szkolnych w celu wsparcia utalentowanych uczniów.
- Zapewnienie możliwości dzielenia się informacjami oraz współpracę pomiędzy nauczycielami specjalizującymi się w edukacji uczniów zdolnych a decydentami.

Cele te gwarantują, że kolejne pokolenia młodych ludzi będą w stanie sprostać stojącymi przed nimi wielkimi wymaganiami.

W pierwszym etapie proponujemy utworzenie „European Gifted and Talented Working Group”¹ „Pierwszej Europejskiej Grupy Roboczej ds. Uzdolnienia i Edukacji”. Jej głównymi zadaniami będą:

- Zarządzanie komunikacją pomiędzy wszystkimi partnerami zaangażowanymi w edukację dzieci zdolnych i utalentowanych (G&T)
- Stworzenie skoordynowanej europejskiej sieci ds. uzdolnienia i talentu (G&T) (stworzoną na podstawie istniejących już struktur np. European Council for High Ability - ECHA)

¹ propozycja nazwy

- Wspomaganie rozwoju i polepszanie kształcenia nauczycieli (np. European Master Degree)
- Wspomaganie projektów związanych z edukacją uczniów zdolnych i utalentowanych (G&T) (np. Virtual School).

Postanowienia te służą jedynie jako przewodnik dla konkretnych jednostek Komisji. Pragniemy, aby Komisja zaczęła działać natychmiast, tym samym deklarując nasze wsparcie. Bruksela, 27 listopada 2007 roku.

PROPOZYCJA

Program Działania dla wybitnie uzdolnionych i utalentowanych

Marzec 2008

Proponujemy utworzenie programu „Gifted and Talented Action Program” („Plan działania dla zdolnych i utalentowanych” - G&P-AP) jako część Europejskich Ram Kwalifikacyjnych dla programu *Uczenie się przez całe życie*. Program ten ma na celu wzmocnienie Europejskich zdolności innowacyjnych, naukowych i technologicznych oraz wdrożenie najważniejszych celów strategii lizbońskiej. Jako pierwszy krok proponujemy utworzenie odpowiedniej Grupy Roboczej.

Przyczyny

Europejska konkurencyjność - główny cel Procesu Lizbońskiego - jest zagrożony wzrastającym niedoborem naukowców i inżynierów.

W tym świetle, najważniejszą grupą są utalentowani młodzi ludzie, których wysoki potencjał poznawczy, społeczny oraz kreatywność tworzą solidną podstawę innowacyjnego potencjału Europy.

Należy pamiętać, że zdolna i utalentowana młodzież nie rozwija się sama, ich potencjał i uzdolnienia nie gwarantują ponadprzeciętnych wyników. Mają one jedynie miejsce tylko wtedy, gdy uczniowie są odpowiednio poprowadzeni. Dlatego właśnie musimy działać teraz, aby wspomagać tę konkretną grupę. Zróżnicowane potrzeby i umiejętności utalentowanych osób muszą być spełnione tak, aby stały się pozytywnym współczynnikiem społeczeństwa

Dlatego właśnie Program Działania musi zostać wdrożony - jego głównym celem jest wspieranie tej konkretnej grupy.

G&T-AP powinna zapewnić ramę potrzebnych środków i działań:

- Umożliwić skuteczne zarządzanie komunikacją pomiędzy wszystkimi partnerami zaangażowanymi w projekt edukacji zdolnych i utalentowanych
- Stworzyć współpracujące europejskie sieci dla uzdolnionych i utalentowanych (G&T)
- Wspomóc rozwój i polepszyć edukację i kształcenie nauczycieli
- Wspomóc projekty dla uzdolnionych i utalentowanych (G&T)

- Rozwój skutecznych strategii nauki i nauczania dzieci szczególnie uzdolnionych w celu zwiększenia skuteczności zabezpieczenia przyszłej edukacji (zdefiniowany jako wzór wdrożenia celów Lizbońskich)
- Intensyfikacja międzynarodowej współpracy poprzez wymianę dobrych praktyk w celu rozwinięcia potencjału ludzi młodych dla korzyści dzieci i społeczeństwa
- Zaangażowanie naukowców, udogodnień badawczych i przemysłu w rozwój edukacji dzieci zdolnych i utalentowanych.
- Ustanowienie i zgoda na wspólne perspektywy w celu umożliwienia rozwoju planów strategicznych ułatwiających wymianę doświadczeń.
- Poprawienie edukacji i kształcenia nauczycieli, administratorów szkolnych w celu polepszenia warunków zdolnych i utalentowanych uczniów.
- Zapewnienie możliwości dzielenia się informacjami oraz współpracę pomiędzy nauczycielami specjalizującymi się w edukacji uczniów zdolnych a decydentami.

Propozycja dla grupy roboczej

Grupa robocza ma na celu usprawnienia europejskiej współpracy w dziedzinie edukacji uczniów zdolnych i utalentowanych: plan ramowy

1. Cel

Stworzenie, przez grupę roboczą, planu działania w celu polepszenia europejskiej współpracy w zakresie edukacji ucznia zdolnego i utalentowanego (G&T). Plan działania powinien być wdrożony i wspierany przez Komisję Europejską oraz wszystkich członków Unii Europejskiej.

2. Główne Cele

Zgoda na utworzenie grupy roboczej, która:

- Jest dostatecznie duża, aby przedstawić grupę reprezentacyjną krajów UE i jednocześnie na tyle mała, aby skutecznie wypełniać powierzone jej działania.

2.2 Zgoda na utworzenie programu pracy:

- Umożliwić grupie wypracowanie krótkiego, ale wysokiej jakości planu pokrywającego się z terminarzem UE.
- Grupa Robocza powinna być na tyle sprawna zadaniowo, aby przedstawić najważniejsze kwestie podczas dyskusji „na żywo”.
- Użycie komunikacji online do przygotowywania, dzielenia się i potwierdzania wstępnej dokumentacji.

Cele Szczegółowe

Dokumentacja Planu Działania

- Grupa powinna wypracować i zgodzić się na wstępny raport, który będzie konsultowany podczas 6-miesięcznych obrad, nie później niż do maja 2013 roku.
- Raport powinien posiadać następujące elementy stałe: nie przekraczać 20 stron i zawierać jasne wskazówki działania.
- Raport powinien być przetłumaczony na 3-4 kluczowe języki UE (dodatkowy koszt powyższej sumy) i powinien być zakończony po trzymiesięcznej konsultacji.

3.2 Grupa Robocza

- Grupa robocza powinna składać się 6-8 członków, po jednym reprezentancie z każdego kraju. Powinna zawierać przynajmniej jednego członka z małego państwa i przynajmniej jednego przedstawiciela państwa, które niedawno dołączyło do UE.
- Powinna zrzeszać naukowców, doradców, nauczycieli, decydentów.
- Powinna wcielić przedstawiciela KE, który pełniłby rolę doradcy ds. wymogów KE.
- Rdzenna grupa robocza powinna pozyskiwać nowych członków jeżeli zaistnieje potrzeba dodatkowej ekspertyzy.
- Jedna z grup rdzennych będzie odpowiedzialna za koordynację raportu, inna za organizację spotkań.
- Wszyscy rdzenni członkowie zostają mianowani w nawiązaniu do ich kompetencji a nie jako reprezentanci danych krajów bądź organizacji do których należą.
- Wszyscy rdzenni członkowie powinni zgodzić się z raportem wstępnym.

3.3 Koszty

- Działalność grupy roboczej i stworzenie raportu nie powinno przekroczyć 10 000 euro. Grupa powinna ograniczyć się do trzech spotkań fizycznych, na jednym z których zostanie podpisany raport ostateczny.

- KE oraz przedstawiciele UE powinni zapoznać się z kosztami. Środki te muszą być zdobyte przed czasem w którym grupa robocza rozpocznie swoje zadania. Wkład finansowy nie powinien mieć wpływu na treść raportu.

3.4 Dalsze Punkty i Działania:

- Wszystkie inne prace powinny być przedsięwzięte przez dostępne środowiska online (np. GATEkeepers lub podobne portale).
- Pozwolenie na samodzielną pracę. Po zakończeniu raportu końcowego, grupa robocza powinna kontynuować swoją działalność jako grupa nacisku broniąca w UE zapisów przedstawionego raportu i finansowania jego realizacji.

Nota wstępna dla UE

NOTA DO UE DOT. UZDOLNIONYCH I UTALENTOWANYCH UCZNIÓW

1. Edukacja uczniów zdolnych i utalentowanych jest często zaniedbywana, ponieważ jest postrzegana jako elitarna - nagradzająca przede wszystkim uczniów podwójnie uprzywilejowanych: ze względu na ich umiejętności bądź stosunkowo lepszą sytuację społeczną.
2. Jest to podstawowe nieporozumienie. Obecnie w większości krajów europejskich, edukacja uczniów zdolnych i utalentowanych jest ukierunkowywana przez dwa bliskie sobie cele:
 - Pościgiem za doskonałością widocznym w merytokratycznym podejściu, koncentrującym się na rozwijaniu uczniów pochodzących z różnych środowisk społecznych z bardzo zróżnicowanym podziałem umiejętności.
 - Dużym naciskiem na rozwój poprzez wspomaganie zdolnych i utalentowanych uczniów z nieuprzywilejowanych środowisk, umożliwiając im osiągnięcie tych samych wyników jak ich bardziej uprzywilejowani rówieśnicy.
3. Zazwyczaj polityka krajowa jest tak zaprojektowana, aby polepszać mobilność społeczną poprzez likwidowanie barier stawianych nieuprzywilejowanym i utalentowanym uczniom. Bariery te powstrzymują ich od identyfikowania się z uprzywilejowaną grupą społeczną i od przyjmowania wsparcia, którego potrzebują aby stymulować swój potencjał. Elementy te mają istotny wpływ na wyniki konkurencyjności krajowej wykazującej, że młodzi ludzie, którzy byliby skazani na osiągnięcie wyników będących poniżej ich możliwości, odnoszą sukcesy krajowe.
4. Kraje często rozwijają strategie, aby zagwarantować, iż zidentyfikowana grupa zdolnych i utalentowanych uczniów jest reprezentatywna w szerszej populacji. Na przykład, Anglia oczekuje, że każda szkoła zidentyfikuje swoich zdolnych uczniów, bez względu na możliwości i sposób naboru danej placówki. Nie jest więc możliwa sytuacja, w której szkoła usytuowana w rejonach nieuprzywilejowanych nie posiada zdolnych i utalentowanych uczniów.
5. Co więcej, przykład Anglii pokazuje że szkoły powinny zidentyfikować zdolnych i utalentowanych uczniów, którzy będą reprezentantami szkolnej populacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne i środowisko socio-ekonomiczne. Chociaż szkoły uważają to za bardzo trudne do zrealizowania, istnieje jasne prawo wspomagające te działania.

6. Krajowe definicje uzdolnionych i utalentowanych uczniów są zazwyczaj bardzo szerokie, obejmujące różnorodne umiejętności, które mogą zawierać zdolności artystyczne, sportowe, przywódcze, świadczące o przedsiębiorczości, przypisane do danego zawodu. To zjawisko jest globalne i należy o tym pamiętać zwłaszcza, gdy chcemy uniknąć „gett zdolnościowych” (np. kiedy uczniowie z konkretnej grupy mniejszościowej są identyfikowani na podstawie ich umiejętności muzycznych bądź sportowych). Oczywiście wiele krajów prowadzi programy specjalnie, przeznaczone dla dzieci zdolnych i utalentowanych z nieuprzywilejowanych środowisk, będące formą akcji afirmatywnej.
7. Z perspektywy pedagogicznej, bardzo długo utrzymuje się tendencja zróżnicowanej strategii uczenia i nauczania, umożliwiająca nauczycielom otwieranie się na różne potrzeby uczniów z klas o zróżnicowanych profilach. W ostatnich latach, rozwinął się koncept spersonalizowanej edukacji, który bazuje na stwierdzeniu, iż należy stawiać uczniowi wyzwania oraz wspierać jego potrzeby tak, aby zmaksymalizować jego potencjał. Posuwając się na przód należy stwierdzić, że wszystkie dzieci mają równe prawo, aby wspierać ich potrzeby: dzieci, które osiągają wyniki poniżej średniej krajowej, nie mają niezbywalnego prawa do poświęcania im większej ilości czasu i uwagi.
8. Przechodząc do logicznych konkluzji, dzieci uzdolnione i utalentowane mogą oczekiwać, że otrzymają proporcjonalną część czasu i uwagi nauczyciela, jak również środki finansowe, na każdym szczeblu edukacji.
9. W Anglii utrzymuje się nowa tendencja pokazująca, że dzieci powinny awansować ,przynajmniej dwa poziomy wzwyż, na każdym kluczowym etapie edukacji, bez względu na punkt początkowy. To zmusza szkoły do zainwestowania w pomoc dzieciom, które już osiągają wysokie wyniki tak, aby osiągały współmierny postęp do uczniów będących na niższych poziomach. Oznacza to, że mniejsza ilość uczniów jest znudzona i nie zakłóca spokoju w czasie lekcji - co pozwala wszystkim czerpać korzyści z nauki.
10. Wiele zdolnych i utalentowanych uczniów ma specjalne potrzeby: jedni związane z ich wyjątkowymi zdolnościami, inni ze zdolnościami związanymi z upośledzeniem lub trudnościami w nauce. Szkoły stają przed ogromnym wyzwaniem próbując sprostać potrzebom uczniów, dlatego właśnie potrzebują dodatkowego wsparcia, aby dzieci mogły dobrze się rozwijać.
11. Ostatecznie wzrasta liczba pedagogów, którzy postrzegają wspieranie nauczania uczniów zdolnych i utalentowanych jako szczególną wartość dla poprawienia szkolnictwa. Jeśli w szkole tworzymy i podtrzymujemy etos, który celebrowa i nagradza doskonałość możliwym staje się polepszenie ogólnych wyników wszystkich uczniów.

12. Twierdzimy, że potrzeby zdolnych i utalentowanych uczniów powinny być uwzględnione w strategiach nauczania w szeroko pojętym systemie edukacji. Jest to logiczna konsekwencja kontynuowania filozofii spersonalizowanej edukacji. Jednakże nie prosimy UE o restrukturyzację całego systemu edukacji i natychmiastowego wprowadzenie jej w życie: prosimy o to aby skupić uwagę na tej grupie uczniów, których potrzeby są marginalizowane w systemie edukacyjnym UE i w wielu innych krajowych systemach edukacji.

13. Z pomocą UE, możemy zmienić tę niesprawiedliwość i zapewnić lepsze wyniki i lepsze życie dla milionów młodych rezydentów UE, tym samym przyczyniając się do polepszenia konkurencyjności UE na rynkach globalnych. Jest to szczególnie ważna inwestycja w nasz ludzki kapitał, z którego wszyscy będziemy czerpać korzyści.

Co powinno zostać zrobione?

- 1) W jaki sposób możemy utworzyć grupę roboczą?
- 2) Czy potrzebujemy grupy doradców?
- 3) Czy w Ministerstwie każdego państwa powinien być reprezentant np. osoba, która ma bezpośredni kontakt z decydemtem Ministerstwa?
- 4) W jaki sposób UE może być zaangażowana w projekt?
- 5) W jaki sposób COST może być zaangażowane w projekt?
- 6) Kto oszacuje koszty i kto zapewni potrzebne środki finansowe?
- 7) Czy każde państwo powinno mieć rzecznika?
- 8) Czy powinna istnieć rzecznik centralny, reprezentujący wszystkie europejskie kraje?
- 9) W jaki sposób może być ulepszony system kształcenia nauczycieli tak, aby byli oni w stanie sprostać potrzebom dzieci uzdolnionych?